Janvaari 16
1934
№14 (1165)
DEEDE-YDE KOTO
Ceentrsojuuziin, 19.

Gazar byriiin prolitaarinar, negedegtii!

Bur-Mongoliin Ynen

BK(b)N BM MK, BMASSR TGK ba Burprofsoviin eder byriiin oorgan

Ukrainiin K(b) Namiin TK ba TKK-iin pleenymeer abtasan yndesetenii asuudal tukai togtooltoi kolbogduulan, yndesenii tukai Leeninii bodolgiigi Buriaad ulasta bejelyylen gyicedkesenii dyngyyd ba oiriin zorilgonuud tukai

Deede Yde kotiin namiin XVI-dugaar konfereenca deere nek. JERBAANOVIIN kelesen iledkel

I. Yndesenii tukai Leeninii bodolgiigi jabauulsanii dyn

Nөkөd aa, manai Buriaad-mongoldo leeninii yndesenii bodolgo jabuulka odoonii zorilgodo orokiingoo urda, өөsөdiingөө kiisen aguu jike kedelmeriiin gol dyngyyd deere togtoko çukala geze sananam. Bide ene zilde Buriaad respyyblikiin arban ziliin bajarligi engergөzө, josolzo, arban ziliin baiguulaltiin dyngiigi gargasan belei, gebeç tere tukaida ygei baisan ba toliluulagdaza çadagdaka ygei baisan zarim zyilnyydiigi odoo jөrenkii dyngiigi gargakiingaa kamta tus kotiin namiin konfereence deere toilka çukala baina.

Tiikede leeninii yndesenii bodolgiigi gyicedkeke tukai bidenii urda jamar jamar zorilgo baisan belei geze kamagiin tyryyn өөsөdii ngөө urda asuudal tabika keregtei. Tere yjede bide namiin zygees ton todoor zaaza өgsөn zaabaritai baigaa semdi. „Yndesetenii dundaki kuuçanaas yrgelzelze jiresen (azaakui, ulas tөrө, sojol bolbosoroliin talaar) bydyylig koino kocorson baidaliigi usadka-za bydyylig koino kocorson arad ulasta ulas gyrenii ba sojol bolbosorol, azakuin talaar tebi n Oros oroniigi gyiceke araga olgoko jabadal bolbol yndesenii asuudaliin gol udkani men" geze kezee yni 10 dugaar jike kural deere nөk. Staalin zaasan belei.

Nөk. Staalinii ene zaabari bolbol leeninii yndesenii bodolgiigi jabuulka gol diregtiiv bolno.

Ene diregtiiviigi gyicedkekiin tukai namiin 10dugaar jike kuraliin şiidkeberiin dotor ceke zaasan zorilgo tөlөblөgdөsөn belei; todorkoilbol: „Tyryylsen kaanta Orosiigi gyicyylkiin tula jike oros bişe ulasuudta tusalka, jөrө tedenyydte tusalkaiin tula jabuulaka namiin zorilgoni: a) өөsөdiingөө dotor Soveed ulasiin josiigi uul yndesenii zanşal baidalda taaruulasan majagtagaar kөgzyylen, bekizyyluke; b) өөsөdiingөө dotor deeree syyd, zasag tus nutagiin kyn zonii zan baidaliigi medeke uul nutagiin kynyydeer byridesen, yndesen kelen deeree syyd, zasag zakirgaa, azaakuin emki gazar, alban gazarnuudiigi kөgzyylen bekizyylke; c) өөsөdiingөө dotor keblelиin jabadal, surguuli, teaatr, klyybiin kereg, jөrө gegeerel bolbosoroliin emki gazarnuudi yndesen kelen deeree kөgzyylеke; ç) eke nutagiin bolbosorongi kedelmeriçen ba nam zөblөliin kedelmeriçen kaadriigi byke zasag zakirgaanii gazarnuudta, kamagiin tyryyn gegeerel bolbosoroliin talada keregtekөer beledke jabadalnuudi kurdadkakiin tula yndesen kelen deeree jөrөnkii ba tyr erdemiin ba tuskai teekniikiin çanartai zinkeni surguuli surguulinuudiigi өrgөөer kөgzyylen baiguulka„

Nөkөd aa, tus zorilgiin ton ile ba todorkoini karagdaza baina bөzө. Ede zorilgonuudiigi bejelyylekiiu tula Buriaad Mongoliin nam iin emkinyydiin өөsөdiingөө bodoto kedelmeriin dotor gy cedkeke josotoi zyilyydeni; a) yndese ilgabarilasan eldeb ugeen tөgşө ygei jabadalnuudtai kezee imagta temeceze Buriaad oronii olon tөmөn azalçanii zygees nam ba kedelmeriçen angida ilegel oiko; b) urdiin daraagdaza baisan uul buriaad-mongoliin olon tөmөnii dumda feodaal ba kagas feo daaliin ylegdeliigi byrimөsөn usadkaka, c) edeyydiizi komuniis baiguulaltada kabzaduulka; ç) olon tөmөnөөs byke mөlzөgçө etgeedenerliи nөlөөgi kolоduulkiin tula angiigi ilgabarilka bodolgiigi erçeteigeer jabuulka; d) buriaad mongoliin azalçan tөmөniigi soveedoor өөrediigini emkidkeze, byke soveediin zasag zakirgaanii dotor mөlzөgçө etgeedenertei eris temecel jabuulaaa tedenii angiin erke kyndiigi kasaka; e) soveed zasagiin alban gazarnuudta proltiaari etegeednerigi oruulka jabadaliigi tuiliin erçem teigeer kangaka.

Ede zorilgonuudiigi өngөrsөn arba garan ziliin dotor jamaraar jamaraar gyicedkesenee odoo bide karaad yzeye.

Nөkөd aa, kamagiin tyryyndө azakuin baiguulaltiin dyn deere tanii ankaraligi kanduulkiigi kysene. Azayiledbei iin baiguulaltiin talada bide juutai be. 1923 ondo respyyblike togtoko yjede kөdөlөөzө baigaa yiledberiiin oron 16 baisan, kedelmeriçenii too 854, byke byteeze gargasan zyil 2.600.8 mingan tөkerigi yndesen foondiin yne 1401 mingan tөkerig, kapitaal oruulalga 138,7 mingan tөkerig baisan belei. Selbin zasaka yjiin syyl bolko 1928 onodo bide bolbol25 proocente nemesen kөdөlzө baigaa 20 yiledberiiin oronтoi (40 proceente nemesen) 1215 kedelmeriçentei baisanaas gadana jөrөnkii deeree 130 proocente nemese) 5975 mingan tөkerigiin juuma byteeze gargasan yndesen foondiin yne-(105 proceente nemesen) 2899,6 mingan tөkerig, kapitaal oruulalga (90 proceente nemesen) 400 mingan tөkerig-barsan belei.

Ene kugacaanii yjede yiledberiiin byteemze nemesen baina 1923-24 ondo dunda zergiin nege kedelmgriçenii byteeze gargasan zyil 3500 tөkerig baisan baikada 19.7-28 ondo 4950 tөkerig, 1932 ondo 5530 tөkerig bolzo baisan baina.

Negedygeer taban ziliin tөsөbiin gyicedkegdeseniigi abaad yzekede, iime baina: jөrөnkii byteeze gargasan zyil tabanziliin ekinde 1928 ondo 5975 mingan tөkerig baisan aad tabanziliin tөsөbiin syyide 1932 ondo 9566 tөkerig bujuu 60 proceente nemesen baina.. Yndesen foondo 1401 mingan tөkerig baisanaa taban ziliin tөsөbiin syylde 6310 mingan tөkerig bolson 1923-24 oniikoos 350 procoente, nemesen 1927-28 oniikoos kojor dakin ylyytei nemsen baina. Kapitaaliin oruulalgiigi yzekede nelieed sonin aikabtar jikeer nemesen baina: 1928 ondo 1002.7 mingan tөkerig gargaşalag dasau aad. eneenii 299,8 mingan tөkerigeni şine baiguulaltada garga şalagdasan baina, 1932 ondo 22270,4 mingan tөkerig aad, eneenii 11998 mingan tөkerig şine baiguulaltada gargaşalagdaba, bygede deeree negedygeerl tabanziliin dotor 19150 mingan tөkerig oruulagda sah aad, enyynees şene baiguulaltada 15075 mingan tөkerig oruulag dasan baina.

Şine barigdasanaas jamr jamaar yiledberiiin oronuud manai ordo 1933 ondo jabuulagdaza ęsagdagdaba gekede: 492 mingan tөkerigiin ynete mekanliid bujuu odoonii Areemz, 457 mingan tөkerigiin ulasiin tipograafi, 440 mingan tөkerigiin kiijyygevsk modonii zavcod, 550 Mingan tөkerigiin gotmanii peeçe 2104 min tөkerigiin Deede—Ydiin TES bolno. Ene zabsariin yjede 20,600 min tөk. maka kergөө kombinaagiin baiguulalta, odoo ileresen dee ree 400 mihjoon garan tөkerigiin PVRZ gigaanta, 17 mijoon tөkerigiin yneter şilin zavood baiguulagdaza ekilegdebe. Baza sajakan ekilsen melikombiaaad, bişe bişe olon şine baiguulaltanuudiigi bi yle durasaba.

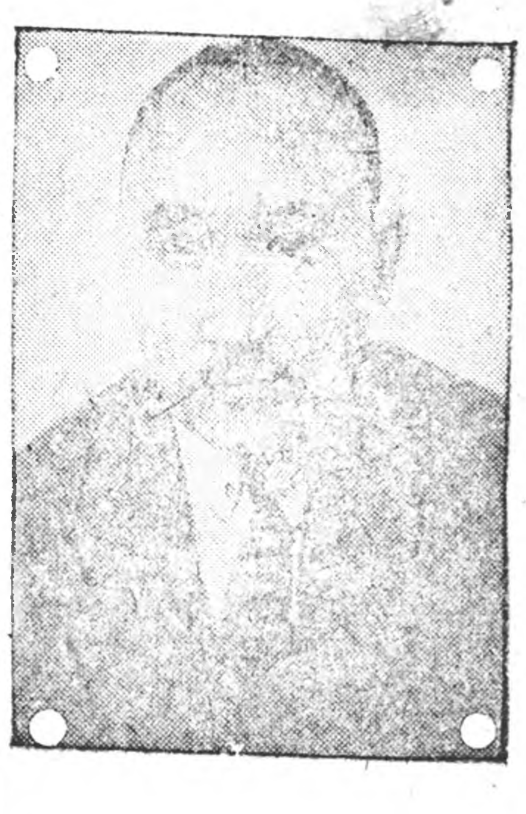
Indyystriiin kedelmeriçenii nemesenii tukai nege keden too kelebel; nutagiin aza yiledberiiin kedelmeriçenii too 1923 ondo 1.6 minga baisanaa, 1932 ondo—6,4 minga, 4 dakin nemezei. Baiguulaltada 1923 ondo 200 kyn baisan aad, 1932 ondo 8,1 min. kyn bolzo 40 dakin nemezei. Nөkөd aa, ene tukaida yndesenii buriaad kedelmeriçenii nemesenii temdegleke keregtei baina, edenyydiin ziseete kemzee bygediin dumda 1932 ondo 19,5 proocente, tuskai sovkoos, MTS zergiin kedөө azaliin yiledberiin oronuudta 35 proocente, baiguulaltanuudta 13,9 proocente. traanspartaba karilcan nebtereleke gazarnuudta 8,2 proocente aza yiledberiin 8,2 proceente baisan baina.

Arban zilde respyyblikiingee baiguulaltiin dotor bidenii yildesen gyicedkel ba jike kedelmeriigi toliluulsan gol toonuud iime baina.

Nөkөd aa, eneenees juulge jamar tobço gargaza kelekede zokikob gekede. Gargaka tobçoni gancakan. Buriaad oron eris bataar indyystri delgeryylke zamda orobo gekede zokino. Aşaglakaar jabuulsan yiledberiin oronuud, bytemzeteigeer baiguulagdaza baigaa gigaant PVRZ, Şilin zavood, maka kergөө kombinaad teermiin kombinaad şineer kedelmerilөzө baigaa yiledberiiin oronuudiigi өrgөdkөsөn deerees, bide bolbol tuiliin tomo aza yiledberiin gulamtiigi bii bolgozo, tereegeeree kedөө azaltai kozomtozo kocorson mal azaltai Buriaad—mongol oroniigi agraar—indyystrite ulas oron bolgozo baina. Eeenligi temdegleke ilangajaa çukala ene indyystriiin tulguuriigi bii bolgoko ui nutaglin yndeseeii proletaarnariigi bii bolgoko jabadal bolbol socailiis soveed Buriaad oronii aaiguulaltada avangaarda bolko ba bolkoç josotoi.

Kedөө azaliin talaar juu bytөөgdөsөn yzөjөө.

Tariigiin gazar 1923 ondo 183 min gaa baisanaa, 1932 ondo 376,3 min, gaa kyrter bujuu 105 procente nemesenees gadana

zyyn 5 rajoonuudta 21 min ga bai sana 83 min. gaa kyrter bujuu 395 proocente nemesen baina. So cialiis seegter 1923 ondo taгilgiin gazariin zөbkөn 0,2 proceentiigi ezelze baisanaa 1932 ondo80 proceentiigi ezelbe. Byke garga san tariaan bolol 109 toono bai sanaa 10 ziliin syylde 265 toono bujuu 151, 82 proocente nemezei.

Maliin toogi abbal 1923 ondo byke maliin too 3067 min tologoi kyrtele nemebe (118.3 proocente, 1916—17 oniikoos 36 3 proceen tenemebe), 1932 ondo maliin too tologoi ton jikeer korozo, 1923 oniikoos 85,3 proocente korodo

Kamtiin azal delgeryylke jabadal manai ende jamaraar jababa? 19:8 ondo bide 1. 167 azaliigi bujuu 1,1 proceentiigi kamtaruulasan aad 1932 ondo 63311 azaliigi bujuu 61,1 proceentiigi kamtaruulaba, koikoozin tavaariin feerme 1932 ondo 840 baisan eeenii maliin too 212 min. bujuu byke maliin 38 proceente bolno Tyfyyçiin tabaziliin ekinde kolkooziin tovaariin feermiin tukai yge jariaanç gardag ygei baisani ilete beze, 1932 ondo 3500 morinii kycetei 238 traagtarta 71 MTS baisan. MTS baisan bolbol 108.1 mingg gaa tariigiin gazariigi bujuu byke tariigiin gazariin 28 proceentiigi ezelbe 18 MCS emkidkedebel ene bolbol 2600 өbөsө cabçaka maşiinatai, 1519 morin tarmuurtai, eneeger 298,2 min, gaa өbөsө kuriaasan bujuu byke cabçagdasan gazariin 52, 7 proocentiigi kuriaaba.

Zarim asuudaluud deere, ilangajaa gazariin refoormo deere odoo bi togtoko ygei enyynii tukai moziin konfereence deere delgereer iledkene.

Kedөө azaligi socialiis josoor şinedken baiguulka tukai jabuulsan manai kedelmeriiin dyngiigi yzyylsen gol toonuud iime baina Jamar tobço gargaka keregteib. Deere todorkoilogdoson toonuudaas cokom Buriaad—mongol ulas bolbol kuuçanii bydyylig koino kocorson ulas baisanaa zogsozo, kuuçanii ediin zasagiin talaar diilenki feodaal ba kakas feodaal baidaltai ulas baisanaa zogsozo, odoo kolkooziingoo baiguulaltaar byrimөsөn, bucalta ygei ilasan. tomo socialis azaltai ulas bolzo kubilsan geze gergelgebe.

Aza yiledberiin ba socialis josonii kedөө azaliin kөgzeltөdө taaruu, respyyblikiin dotorki, byke kyn zonii nemekiin cacuu manai kotiin kyn zonii too ton jikeer nemesen baina. Respyyblikiin dotorki byke kyn zonii too 5,63 min eneenees kotiin kyn zonii too69,7 min bujuu 12.4 proceente baisan baina, Arban ziliin dotor byke kyn zonii too 16, 9 proocente nemeze, tereenii dotor kedөenii kyn zonii too 9,4 proocente kotiin kyn zonii too 124,6 proocente nemebe. oncoloi kelekede Deede—Yde kotiin kyn zonii too 10 ziliin dotoor 20,5 mingaas 70 minga kyrter nemebe. Kotiin kyn zoniigi kerөngө çadaliin talaar abkada, iime janzaar kubilsan baina: 1926 ondo indyystriin kedөlmөriçen 2025 kyn baisan aad 1932 ondo 8000 kyn bolson bujuu 295 procente nemebe. Alba kaagçad 190 proceente nemeze 6779 kyn bolbo. Gariin zize yiledberiçen 49 proocente nemebe.

Manai byke aza akuin olon salbarinuudta kedelmerilezө baigaa kedelmeriçen ba alba kaaçad jөrөnkiidөө ton jikeer nemesen baina. Byke kelөsөnii azalda 1923 ondo 10, 7 min. kyn, 1928 ondo 18, 8 min. Kyn, 1932 ondo 42,6 min. Kyn baisan baina. 1923 oniigi Karuulabal kedelmeriçen ba alba kaagçanariin too, 1928 ondo 175, 7 proocente, 1932 ondo 388.8 proocente bolno.

Arban ziliin dotor yiledberiçenii eblelin emkinyyd aikabtar jikeer urgaba. 1923 ondo yiledberiçenii eblelin geşyydiin too 5278 baisan aad 1932 ondo 29520 kyrsen bujuu 5,5 dakin nemebe. Kөtөlөkө çanartai gazarnuudiin yiledberiçenii eblelin geşyydiin nemesengi todorkoilbol—1923 ontoi cacuulkada 1932 ondo temөr zamiinkid 391,5 proocente, usan zamiinkid 833,4 proocente, nutagiin traanspurta 341,7 proceente, karilcan kebleliin elcөlөe gazar 176,4 proceente, kebleliin kedelmeriçen 482,9 proocente taraan traaktoriin ba maka agasanii aza yiledberiin kedөlmeriçen 792,6 proceente nyydelçen 125,8 proceente komunaal azaliin kedelmeriçed 272,5 proceente sovkoos MTS, MTS—472 proceente,medsantryyd 252,5 procente, alban gazaruud ba finbaankiin kedelmeriçen 331 proceente tusbyri nemebe.

Yndesen sojoliin baiguulaltiin asuudalda orono. Ene asuudal deere neliead delgereer toqtono. Baiguulaltiin ene froonto deere bide cokom jike gyicedkeltei baina. Gebeç manai gyicedkel bidende jikeer yzegdekedee, gancakan nam ba zasagiin zygees zaaza ęgsөn zorilgonuudiigi gyicedkesenii talaar bişe, karin urdiin kubskaliin emөnөki Buriaad oronii baidaltai cacuulaad yzekede gyicedkesen zyil ton jike baina, kubiskaliin emөnөki urdiin Buriaad oron bolbol gancakan ekonoomikiin talaar bydyylig koino kocorsonoor barka ygei, buriaadiin olon tөmөn azalçan kyn zoniigi tere ba sojol bolbosoroliin talaar ton jike kozomtoson belei.

1897 ondo byridkesen biçelgeer Baigaliin urdaki moziin buriaad zonii biçeg medekeni zөbkөn 8,4 proceente baisan Irkyy gybieeriin buriaad zonii biçeg medekeni 5,2 proceente baisan. Irkyygiin buriaadaas baigaliin emөnөki buriaadiin biçeg medekeni olon baisan uçar bolbol. Baigaliin emөnөki moziin biçeg medeke buriaad in toodo buriaad lamanar orolcoon deerees bolbo. Tiikede tere biçelgeer lamanaraas bişe biçeg medeke buriaadani 3 proocente baisan baina, 1889 onii barimta bolko biçelgeer Baigal in emөnөki mozo ba Irkyy gybieeriin aradiin surguuli gedeg tere cagiin surguulida suraza baisan buriaad kyykediin too zөbkөn 604 bolno eneenees Baigaliin emөnөki moziin kyykөd 322, Irkgy gybieeriin kyykөd 279 baisan baina.

Gimnaazi ba bagşanariin seminaari gedeg dunda surguulinuudta bygede 14 kyn suraza baisan, eneenees Çitede 6 kyn suraza baisan baina. Edenyyd bolbol surguuliin buriaad zooil dan ga gca nojod,niudargaçuudiin kyykөd baisan azai.

Tiikede buriaad yndesenii surguuliin gazaruud geze baika joso ygei metө baisaniigi temdegleke keregtei Samaar kelekede buriaadiin dundaki surguulida kolimog suraza baisan baina. jasaaenyynde buriaad kyykөd surakadaaç dan gagca oros kelen deere suraza baisan belei.

Deede surguuliaas baitubai dumda surguuliç buriaadiin dumda jөrө baisan ygei belei. Buriaaduud dan gagca oros surguulinuudta suraza baisan azai. Ogtiaabriin kubiskaliin emөnө, ilangujaa 1905 onii syylde dumda ba baga surguulinuudta suraza baisan buriaad kyykөdiin too nelieed nemesen bolboç, eres deeşeleze ese çadaba. Surguulida kyykedөө Surgadag bolkiin sacuu, dacangiin surguuli өrgөlzөkө jabadal garba, ene bolbol ilangujaa zyyn aimagiin buriaad in dumda yzegdebe. Respyylike togtooko yjede 73 şazanii surguuli baisan aad edenyydte 4047 buriaad kyykөd suraza baisan belei. Ede surguulinuudta lamiin instityydiin gol kaadra beledkөgdeze, edenyydees emçen, zurkaiçan, byddiin surtal ba gyn ukaaniigi nomlogçod geke zergiin etgeedner bolbosoruulagdaza baiba.

Gagcakan oros kelen deere, oros janziinç surguuli jabuulkiigi alba bolgokoor baraka ygei, karin Irkyygyb.buriaadiin dumda „ynen aldartiin şazantaniigi„ 41,6 proocente, baigaliin emөnөki buriaadiin dumda 6,4 proceente kyrtele kaanta zasagiin misioneer, tyşemediin „ keçeeltei „ kedөlmerilsөnii açaar albadan kereese zyylgesen metiin kaanta zasagiin zygees buriaadiigi oros bolgoko gesen bodoigo deere odoo bide togtobo.

Soveed buriaad—mongoliiзi togtooko yjede kaanta zasagiin iime iime ylegdelnyydiigi bide absan baina.

Kaanta zasagiin tere gөgeeriliin„ jabuulalgaas iime yriigi zөbkөn 10 ziliin dotor bişe karin byten gurban zuun ziliin dotor olzo ababa.

Bide respyyblike togloosoor 10 zil bolood baikadaa jamar yre bolon bainab.

1924 ondo nege dygeer şatiin surguulinuudta 19998 kyd suraza baisan belei Ene bolbol nasanii kyykediin 26,9 proocente bolno 1928 ondo 29.434 kyn bujuu surguuliin nasatanii 41 proocenteni suraza baisan 9932 ondo 67200 kyn bujuu surguuliin nasatanii 94.2 proceenteni suraza baisan baina.

Kerbee 1924 onii suragçadiin toogi 100 geze bobobol 1928 145 proceente kyrsen ba 1932 ondo 357 proceente kyrsen baina.

Surguulnuudiin too bolbol 1924 ondo—436, 1928 ondo—510 1928 ondo—510, 1932 ondo—710 baiba.

Kerbee ekin surguulida suragçadiigi yndese.

karilcuulaza yzebel ,1924 ondo byke zonii 1000 kynde 45 suragçad kyrteze buriaad zonii1000 kynde 33 suragçad kyrtebe. 1928 ondo cacuulkada—56 ba 50,1932 ondo cacuulkada—119 ba 122 kyrtebe. Tyynees gadana 1932 ondo bagşanariin talaar ba men yndesen kelen deeree surguuli jabuulkiin talaar buriaadiin yndesen surguulinuudiigi byrimөsөn bolgodzuulagdaba.

Kerbee dunda surguulinuudiigi abça yzebel, 1924 ondo 12 dunda surguulinuud baisan aad, enyynde bygede deeree 1007 kyn suraza baisan baina 1932 onii syylde (ŞKM, doloon ziliin surguuli metiin) dunda surguulinuud 75 baisan aad, edeende 9526 kyn suraza baisan bujuu 860 proocente nemesen baina.

Tus respyyblikiigi bii bolgoko yjede zөbkөn nege teeknikym baisanaas bişe, negeç deede surguuli ygei baisan belei. Arban ziliin ei gyicekede 1244 suragçadtai 14 teeknikym baisan enyynii dotor buriaad 570 kyn suraza baisan 965 suragçadtai 8 rabfaag baisan eneenii dotor 517 buriaad baisan 358 stydeentetei 3 deede surguulitai bolzon baibabdi, eneenii dotor 282 buriaad suraza baina.

1933 onii janvaari in 1 de byke suragçadiin too 3697 kyn, eneenii dotor buriaad 2,277kyn baisan. Kerөngө çadaliin talaar todorkoilobol: kedelmeriçen, kolkooznig, yeeiteiçyydees teeknikymde suragçad 92 proceente, rabfaagta suragçad—80 proocente. FZ surguulida—90 proceente, soveed—namiin surguulida—95 proocente, deede surguulinuudta—80,2 proocente baisan baina.

Biçeg medekegyi jabadaliigi usadkakiin talaar bide ton jike gyicedkeltei baina 1923 ondo biçeg medegçediin too bolboi zөbkөn 21,7 proocente kyresen ba eneenees eregteiçyyd—34,2 proceente, emegteiçyyd—8,8 proceentebaisan belei. Respyyblikiin arban ziliin ei bolkiin yjede kyn zonii byke biçeg medeke jabadalani 77 proocen kyrter deeselze eneenees eregteiçyyd 79,7 proceente, emegteiçyyd—64,5 proceente nemebel, idebketei nasatanii biçeg medeke jabadal 80 proceente kyrter nemebe, buriaad zonii biçeg medeke jabadaliin kөgzөsөniigi todorkoilbol; 1923 ondo 15,3 procente. baisan, eneenees eregteiçyyd 25 9 proocente, emegteiçyyd 4,2. proceente baina sen, 1933 onii syylde 60,5 proocente, eregteiçyyd 72,7 proocente, emegteiçyyd 48,6 proocente bolbo

Surguulinuudiin olosorozo, kyn zonii biçeg medekegyigi usadkaka jabadaliin bytemzetei jabuulagdakiin kamta, manai kebleliin jabadal ton jikeer nemebe.

Nom debter ba sedkyyl keblen gargasaniigi todorkoilobol: 1924 ondo 7 zyiliin debter gargasan, eneenees buriaad kelen deere 3 zyiliin debter gargaba. Kebleliin kuudasani—10, eneenees buriaad kelen deere—2, 4; debteriin too—11,5 min. eneenees buriaad kelen deere—75 min. 1928 ondo 22 zyiliin decter keblegden garba, enyynees buriaad kelen deere 16 zyiliin debter keblegden garba. Kebleliin kuudasani—106. buriaad kelen deere—96. Debteriin too 45000 buriaad kelen deere 9000. 1932 ondo 139 zyiliin debter, enyynees buriaad kelen deere 107. Kebleliin kuudasani 330, buriaad kelen deere—268, debteriin too 338000. eneenees buriaad kelen deere 208000 minga bolno.

Nom debteryydiigi taraaza delgeryylseni: 1928 ondo 89 min. tөk. bolbo. „Buriaad-Mongoliin Praavda„ gedeg sonin bolbol 1932 ondo 2500 tiraaztai garça baisan aad, 1932 ondo 14 min tiraaztai bolson., Ynen„soninii tiraaza 600 baisanaa 6000 kyrter nemebe. Respyyblike togtoko yjede aimagiin sonin geze negeç ygei baisan karin 1933 ondo 16 mingan tiraaztai 11 sonin garça baiba. Tyynees gadna 1934 onoo tarada 4 zyiliin sonin basa keden zuugaad kaniin şenin garça baiba.

Tere gegeerelgiin kedelmeriin kөgzөsөniigi klyyb ba unşalgiin oloşoroson jabadal gergelne. 1924 ondo klyyb ba unşalgiin baisan 72 baisan, 1928 ondo—96, 1933 ondo 2174 bolsen baina. Ene ziinyydte biblioteekiin too 50, 99 177 bolzo iime iimeer nemesen baina.

(Yrgelzelni kojordoki niuurta)

Ukrajiiniin K(ʙ)namiin TK ʙa TKK-iin pleenymeer aʙta yndesenii tukai Leeninii ʙodolgiigi Buriaad ulasta ʙeje

Deede-Yde kotiin namiin 16-dugaar konfe

(Negedygeer niuuriin yrgelzelel)

Eneenii kamta bide boldol ulaan ger, buriaad emegteiçyydiin baişan 17—toi, kolkooz, sovkooz, yiledberiiin oronuudtaa 559 ulaan bulantai bolson baina.

Manai ende 1924 ondo 1 kinoo—teaatr baisan aad 1933 ondo 4 bolbo stacionaar josonii togtomol kinoo tiiked ygei baisan 1923 ondo 14(bolbo. Nyydeliin kinoo 1923ondo nege bai sanaa 79 kyrtel nemebe.

Eneen deeree yndesen abaad gargaza keleke zyil gagcakan baika baiba—urdani kolooni bolzo. daralagdan bogoolçologdozo, sojol bolbosoroliin talaar keterkei koino kozomdoson Buriaad—Mongol ulas bolbol odoo bolkodoo kolbooto ulasiin dotor tyryy jabasan yndesenii respyyblikenyyd ba mozonuudiigi jerenkii kegzel tiingee talaar kyceze biçegtei ba bolboson ulas bolzo kubilza baina.

Buriaad oronii baidal deere yndesenii majagtai, socialiis udkatai sojoliin yyr caiza baina geze bide zyrketei keleze çadana. Ene bolbol ton jike ilalta men, gebeç ene ilaltiigi aikabtar çanga angiiin temeceliigi nebteren, buriaadiin niudarganuud ba lama, nojodiin alibaa koro esergyyceliigi eris buta cokin daraza olson baina.

II. Leeninii yndesenii bodolgiin telee kojor teişee temeceke temecel

Respyyblikiin ekin togtoko yjede tabigdasan namiin jerenkii zorilgonuud tukai ekin tyryynde bi kelekedee kaanta zasagiin bidende yldeisen zyilnyydiigi todorkoilon zaaza kelesen bainab. Ene zyilyyd bol bidenii azakuin, ulas teriin ba erdem sojoliin talaar geegdeze kozomdoson baidalda ba jike orosiin deerenkii yzel bolon nutagiin nacionaliismin ylegdelyydte yzegdeze baina. Ene ylegdelyydtei temeceel bolbol, Buriaadmongol orondo leeninii yndesenii bodolgiigi gyicedkeke jabuulganuudiin gol zorilgo baisan jum. Ene ylegdelyydtei temecel ygeigeer namni leeninii yndesenii bodolgiin zorilgiin zorilgonuudiigi bytemzeteigeer jabuulga bejelyylke argagyi baisan. Tiimiin tula namiin emki bol, respyyblikiin togtoson cagaas ekilen jike orosiin deerenkii şoviniizm ba nutagiin nacionaliizm gargaka jabadalnuudiigi esergyyceze kojor teişee temeceke temecelde sanal ankaralaa kurcadkaka josotoi baisan belei.

Eneentei kamta bide bol, neker Staalinii ba namiin 12 dugaar jike kuraliin zaabarinuudiigi gol ketelberi bolgoson baina. Ene kuraliin togtool dotor jike orosiin deerenkii yzeliin ylegdelnyydiin tukai keleseni; „ene ylegdelnyyd bol manai kedeenii ba tebiin zeblelte kedelmeriçediin tologoi dotor ylesen baina, ene ylegdelyyd bol manai ulasiin kedeenii ba tebiin alban gazarnuudta yyrleze baina, ene ylegdelyyd bol ediin zasagiin şine bodolgo garkatai kamta ulam byri çangadaza baigaa „şine“ smenoveekatanii jike orosiin deerenkii şoviniizmiin sebşeenyyd metees tedkegdeze baina. Bodoto azal kereg deere garça baigaa ene ylegdelnyydiin yzegdei bol, zeblelte ulasiin oros tyşemedees yndesen respyyblikenyydiin kereglel ba dutagdal gasagdalnuudta kaikaramzagyi ba kynde surtalaar kandadag jabadal bolno. Kerbee ene ylegdelnyydiin manai ulasiin alban gazarnuudiin bodoto azal kereg deere eres tes ba bucaltagyi usadkagdabal, gancakan ene uçarta olon yndesetenii zeblelte ulas ynekeer bekizeze, yynii dotor baisan arad zonuudiin karilcan tusalalcaka jabadal ynekeer akadyygiin çonartai bolzo çadana. Uçar iime deerees jike orosiin şoviniizmiin ylegdetei eris temeceke jabadal bol manai namiin ken tyryynii çukala zorilgo men gesen azai.

Nacionaliizmiin ylegdelnyydiin tukai keleketei kamta jike kuraliin temdegleseni, „Bodoto azal kereg deere garça baigaa ene ylegdelnyydiin yzegdel bol, yndesenii tasarkai karilkag ba orosuudiin zygees erkilegdeze baigaa azal jabuulganuudta urid daralagdaza baisan arad zonuudaas gyiced itegedeg ygei jabadal bolno“ gezei. Oesediingee dotor keden olon yndeseteniigi bagtaaza baisan zarim respyyblikenyydte, ene bejee kamagaalka çanartai nacionaliizm bol dobtolko çanartai nacionaliizm bolzo, tus respyyblikenyydiin bagas buurai yndesetende esergyy zoriuulsan ilyy kycetei yndesetenii deerenkii yzel bolno ganca busa kubilsan uçarnuud baika juma. Tiimiin tula nacionaliizmiin ylegdelnyyd ba juumii urid enyynii deerenkii dyrse majaguudtai yzegdelnyydtei temeceke temecel bolbol, men manai namiin ekin tyryynde gyicedkeke zorilgo bolno.

Ene kojor tiişe temeceke temecel bol Juunii urid, buriaad ba oros kojor azalça arad temenii koorondo yndesenii eşee temecel gargakiigi ali bolko arga mereer oroldozo baigaa angiin daisanii urdaas zoriuulagdasan baizai. Buriaad oronii. azaiça arad uiitiigi internacionaliin josoor bolbosoruulan kemyyzyylkiin telee temeceke temecel bol, men byke namiin emkinyydees jike orosiin deerenkii yzel ba nutagiin nacionaliizmiigi esergyycekiin tukaida sanal bodoloo kurcadkakiigi çukalaçalsan baina.

Leeninii namiin gancakan ynen yndesenii bodolgiigi tus respyyblike dotor bejelyylze gyicedkeke keregte lama, nojod, niudargaçuud ba edeneriin teleelegçed bolko byrzyilig ba zizeg byrzyilig eldeb enge ba zyse byriin buriaad nacionaliistanar bol ali bolkcor saad teben uçar uulsan ba esergyy jabadal yildesen baina. Edeneriin „buriaadmongol yndesetenii negedet“ ba yndesenii froontiin negedel„ tukai loozonguud bolbol, edeneriin angiin sanal kysel ba ermelzelgenyydee loiborçolon daldalza kuçasan ba udkaaraa byrzyilig nacionaliismiin loozongnuud bolno.

Neker Staalinaas „Ogtiaabriin kubiskaliin olon ulasiin koorondoki şinze çanariin tukai“ biçesen eeriingee zyil dotor keleseni: Pomeeşeg ba kapitaliistanariigi unagaakadaa ogtiaabriin kubiskal bol yndesen—kolooniiin darlaltiin genziigi tasa cokizo, eneenees ergen jike ulasiin byke daralagdasan arad—zonuudiigi ken ilgad ygei celeelsen baina. Proletaarnar bolbol, darlagdasan arad zonuudiigi celeelen ygeigeer eesediingee bejiigi çeleelze yle çadana. Ogtiaabriin kubiskaliin tuskai şinze çanar bol, SSSR dotor ene yndesen koloniiin kubiskanuundiigi yndesenii eşee temecel ba olon ulasiin koorondoki tulacaldaanuudiin tug doro zogsozo gyicedkesen bişe, kolbooto ulasiin bykii olon yndesetenii kedelmeriçed ba tariaaçadiin karilcan itegelçeke ba akadyygiin talaar oirtolcoko jabadaliin tug doro zogsozo nacionaliizmiin bişe, internacionaaliin nerees gyicedkesen baina“ gesen azai.

Men ene zyil dotoroo neker Staalinaas zaasani „Urda cagta, daralagdasan arad zonuudiigi celeelke meeted bol gancakan byrzyilig nacionaliismiiu meetod, yndese jasatanii beje bejees tasarka meetod, edeniigi butargaka meetod, olon yndese jasanii azalça arad temenii koorondo yndesenii eşee temecel kurcadkaka meetod bolno geze sanadag joso gurim garsan baigaa. Odoo bol, ene tuuziigi usadkagdasan deere toolbol zorino. Ogtiaabriin kubiskaliln yre bolbosoroluudiin negen çukalazyil bolbol, darlagdasan arad zoniigi çeleelke gancakan zeb meeted bol proletaariin, internacionaaliin meetod bolko ba ene metor yndesenii celee olgozo bolkoç zyiteiç baisanii bodoto kereg deere karuulza, eldeb olon arad zonii kedelmeriçod ba tariaaçadaas internacionaaliin ba sain duranii josoor akadyygiin koiboo baiguulza bolko ba zyitei baisaniigi ynen kereg deere yzyylze ene tuuzada ekeliin cokilto egsen kereg men. Byke delekiin azalçadiin ganca aşakuuitai bolzo negedeke jireedyi negedeliin eke ekin bolko zebleliin zasagfa socialiis kolbooto ulasiin orşozo baisani, tyynii garça barimta bolkogyi baiza yle cadana“ „gezei.

Tiime deerees nam bol,—byrzyilig nacionaliizmiigi esergyyceke proletaariin internacionaliizm geze azalçan oloniigi internacionaaliin josoor negedyylke loozung gargasan baina, Leeninii biçeseni:„Byrzyi nacionaliizm ba proletaariin internacionaliizm—ene kojor bol kooron-doo ton niileşegyi esergyy karşa loozungouud men. Ene bol byke kapitaliis delekei deereki kojor jike angiin baidalda taarsan ba yndesenii asuudal dotor kojor bodolgo (eneenees gadana: kojor yzel) garsaniigi yzyylsen loozungnuud bolno“ gesen azai.

Yndesenii asuudal dotor jike orosiin deerenkii şoviniizm ba nutagiin nacionaliizmiigi esergyyceze kojor teişee temeceke temecel bol, manai buriaadmongoliin onco erke baidalnuud dotor jabuulagdasan ba jabuulagdaza baina.

Odoogiin socialiis baiguulaltiin yjede ilangajaa ajuultai geze toologdozo baigaa jike orosiin deerenkii şoviniizm bol, eldeb janzaar yzegdedeg baisan. Urdiin oros byrzyi, kedee tuskonii niudargaçuud ba urdiin kaanta zasagiin tyşemediin ylegdelnyyd bol, ilangajaa respyyblikiin saja togtozo baika yjede oros buriaad kojor taliin arad zoniigi eris zeriçeldyylze koorondoni yndesenii eşee temecel kurcadkadag şugam tabisan baizai. Ene şugam bol, negede, gazariin asuudal dotor kaanta zasagiin kolooniçolgiin ylegdeliigi usadkaka keregte aguu jike esergyy zeriçelge yzyylsen baisan. Oros niudargaçuudiin gazar edelgyyriigi salgan abka jabadaliigi, oros taliin tusiigi kaşagduulza baisan kereg mete yzedeg sen. Udaridaza baigaa zeblelte alban gazarnuudta yndesen kaadriigi beledkeke ba debşyylze oruulka jabadaliigi tedener bol, buriaadiin tyrimkii jabuulga mete yzedeg sen. Yndesen surguuli ba alban gazarnuudiigi bekizyylke tukaida ene tere togtoolnuudiigi gargaka, men yndesen kaadranuudiigi beledkeke ba ulasiin alban gazarnuudiigi yndesenii (buriaad) bolgoko tukaida terelki kelen deere nom debternyydiigi gargaka—ene bykii jabuulganuud bol, gancakan oros taliin arad zonii aşag tusiigi kasagduulza baisan jabadal mete kelegdedeg baisan. Ene şugam bol, kojorto, eneeniigi barimtalagçadaas buriaadnariigi erdem sojolygei karankii bydyylig ba ulasiigi ketelze çadakagyi zon geke meteer arad zonii dunda eldeb agitaaca jabuulza baisaniigi yzyylzei. Ene bol temeceliin nege şugam baisan azai.

Temeceliin negee şugam bol, yndesenii majagtai ba socialiis udkatai erdem sojoliin kegzeze bolko ba zyitei baisaniigi buruuşaaza yie keregseke jabadal yzyylze baisan. Ene buruuşaakadaa buriaad zon bol erkebişe kolicoldon niilze, oros sojol (byrzyi niudarganii geze unşa) bol yndesen sojoliigi erkebişe ilana geze gerçelsen baina. Yndesen sojoliigi kegzyylke jabadal bolbol, oros buriaad kojor taliin arad zoniigi erkebişe esergyy tabikada kyrgene, ene bol olon yndesenii azalça arad temeniigi karilcan tusalalcakada kyrgeke bişe, karin edeneriigi ilgan tasalka ba yndesenii esergyy tesergyy jabadalda kyrgeke gesen udkatai „kubiskalda esergyy jabadal“ bolno gedeg baisan.

Jike orosiin deerenkii şoviniizm barimtalagçadaas jabuulsan gurbadaki şugam bol, azalça arad temenii, juunii urid ilangajaa oros taliin arad zonii dundaki ygeitei ba batraag zonii aşag tusiigi kamagaalka tukaida zoriuulagdasan azal jabuulganuudiigi gutaaza buruutuulka ermelzelge yzyylsen baina. Ygeitei ba batraag zoniigi debşyylke ba surgan beledkeke zergeer oros taliin zonii dotor zasag zakirgaanii gazarnuudiigi bekizyylke, men oros taliin zonii dunda surguuli ba emnelgiin gazarnuudiigi baiguulka, kedee gazaraa ygeiteineriin belegyyd, nam komsomooliin yyrnyyd ba yiledberiçenii blelnyydiigi emkidken baiguulka, oros toskonuudiin niudargaçuudiigi tyrike kabçaka ba kizaarlaka ene bykii jabuulganuud bolbol, gancakan buriaad taliin zonii aşag tusada zoiruulagdaza baisan jabuulaganuud mete yzegdedeg sen. Ende namiin angiin şugamda nitin yndesenii aşag tusiigi kamgaalka şugam esergyy tabigdaza baisan, ene bol ynendee oros niudargaçuud, lamanar ba urdiin kaanta zasagiin tyşemediin eesediini dalda ukaanii dalan melzeke zorilgo ba oros taliin zonii aşag tusiigi kamagaalka loozongaar kalka kiize eesediingee urdiin erke baidaliigi kamagaalka gesen zabdalga baisan azai.

Deere todorkoilson baidal uçar bol, neker staalinii jike orosiin deerenkii şoviniizm kelbereliin udka çanar tukai kelesen zaabariigi gyiced ba byrin batalna.

Neker Staalinii keleseni: „Jike orosiin deerenkii yzel teişe kelberke jabadaliin gol udka çanar juub gebel, kelenii, erdem sojoliin ba baidaliin yndesenii ilgaanuudiigi toirozo garka gesen ermelzelge, yndesen respyyblikenyyd ba mozonuudiigi usadkaka jabadaliigi beledkeke gesen ermelzelge, yndesenii adali erkiin priincibyydiigi buuruulza tasalka ba alban gazarnuud, surguulinuud, sonin keblelnyyd ba busa ulasiin ba olon niitiin emkinyydiigi yndesenii bolgoko tukai namiin bodolgiigi suladkaka gesen ermelzelge bolno„ gesen azai.

Nutagiin nacionaliizm gargaka jabadal bol, men dutuugyi eldeb olon janzaar yzegdedeg baisan. Buriaadmongoliin baidal dotor nutagiin nacionaliizmtai temeceke jabadal bolbol nelieed jike tebetei kereg baisan, uçarani bide byrzyilig niudargaçuudaas gadana tus orondoo dundada zuunii yjiin ylegdel bolko olon toonii lamanar bolon Buriaadmongolçuudiigi soveed zasagtai bolgokoos urid tus aradiin olon niitiin baidalda nelieed jike udaridaka yile byteeze baisan jikeken keseg nacionaliis surguulitan ba kubiskalaas urid kaanta zasagiin kycete tyşeg tulguuri ba teleelegçed baisan kyçe jikete buriaad nojodtoi baisan şuu. Nutagiin nacionaliizm gargaka jabadaltai temeceke temecel berkeşeeltei ba eneenii kamta tebegtei baisan uçar juub gebel. buriaadiin niudargaçuud, nojod, lamanar ba byrzyilig nacionaliis surguulitan kyçe negedeze bidenii uridaas afkabtar jike esergyy jabadal yiledesen jum. Eneenii kamta Buriaad oronii baiguulaltiin eldeb cag yjenyydte edener bol eesediingee taagtikligi solizo kubilgasan ba tyykete baidalda taaruulsan baina.

Kerbee zeblelte zasagiin Sibiir orondo saja togtozo baika ekin yjede buriaadiin nacionaliistanar bol zeblelte zasag, proletaariin digtatuura ba komuniis namiigi eb negeden eseryyceze basan bolboç, kojordoki yjede, avtonoomito mozonuudiin orşozo baika yjede, respyyblikiin saja togtoson zilnyydte ba selbin boskolgiin yjede edener bol proletaariin digtatuuriin alban bolko zeblelnyydiigi şuud ceke esergyyceke taagtikaas zeblelte zasagta zokidoko, „sain duranii karilcan tusalacika ba proletaariin digtatuuriigi „zebşeeke“ şugamiigi songoson ba şilzen orson baina. Ene şugam bol ynendee eesediingee kubiskaldaa esergyy angiin azal jabuulgada zeblelte zasag ba namiin jabuulganuudiig aşaglan kereglekiin tula jabuulsan bodolgo baizai.

Zeblelte Buriaadmongol respyyblikiigi emkidken baiguulka jabadaliigi nacionaliistnar bol, tedeneriin pan mongoliin prograamiigi bejelyylke zam ba ekin şata mete yzeze baisan, ene prograama bol byke mongol jasataniigi negedkeze imperialiis ulasuudiin kamagiin urid Japoon ulasiin kamagaalal doro baika byrin erkete mongol ulas bolgoko gesen jabadal baisan azai. 1919 ondo „dauuriiin zasag“ geze neretei gazar baiguulsani, ene prograamiigi bejelyylze baisanii ile todo yliger gereçe men.

Mongol jasataniigi negedkeke zailaşagyi gesen uçarani, negedemel negen yrgelze gazar nutag ygei Buriaadmongoliin baidal dotor yndesen sojoliigi bejelyylke argagyi geze şaltagaalsan belei. Ene uçar deerees nacionaliistnar bol baruun taliin buriaadnariigi „Mongol gazar comeer nyylgekiin telee oroldozo baisan şuu.

Ene bol nacionaliistnariin temeceliin negedeki şugam, kubiskalda esergyy pan mongoliizmiin aşag tusada zeblelte zasagiigi aşaglaka gesen şugam baisan.

Ene nacionaliis etegeedyydiin kojordoki şugam bol, Buriaadmongol ulasiin alban gazarnuudiin udaridalgiin telee temecesen temecel baisan azai. Ende temeceliin meetod ba majaguud bol ton meketei ba narin şinzetei baisan jum. Ulasiin alban gazarnuudta eesediingee kynyydiigi oruulkiigi ermelzekiin kamta“ nacionaliis yzelnyydiigi gancakan ergen jike azalça arad temenii dunda bişe, men namiin emkinyydiin dunda nebteryylke temecel jabuulagdas baizai.

Naiconaliistnariin jabuulza baisan gurbadaki şugam bol, k bee tigeze keleze bolko bolbol, sojoliin froontiigi „ezerkeg“esen bdalga bolno Ene froonto deere ilangajaa jike katuu çanga teme garsan belei.

Nacionaliizmiin aşag tusada aradiigi gegeeryylke komisariaad kebleliin ba busa gegeerel bolbosoroliin gazarnuudiigi kere le teooriigi nacionaliistnar bolbol, eesediingee yzel barimtalagç ba teleelegçediigi surgagçad ba surtaltan, nom bi eg zokioogçod zuragçanar bolood şinzelkii ukaanii kedelmeriçed bolgokoos ekil pr graama metoodikiin zaabarinuud ba tuskai zyilnyydiigi zokio gargaka baudka çanariigi gutaaza kazailgaka kyrter kamagiin ji idebkiteigeer jabuulza baisan jum.

Kubiskalda esergyy kyçen bolko lamanariin instityydiigi naci naliistnaraas zeblelte zasagiigi esergyyceke jabadalda keregle baisani juub gebel, „şinelelgiin kedeleen“ geze lamiin şazani zeblelte zasagiin baidalda taaruulka gesen jabadal, dacanguudi Buriaad orondo yndesen sojoliigi baiguulka ba kegzyylkede zokist erdem sojoliin teb gazarnuud bolno geze medersen teoori bol d cangiin eneni lamanariin surguuli tybed emnelgiigi şinedken ba guulka ba kuuli josondo ile bolgoko gesen duradkal deerees garça baisan, lamanariigi korşoonii geşyyn bolgon elsyylke zerge edenertei temecel ygei kamta jabaza socialiizmda kyrke gesen t miin tula lamanariin tuskai korşoonuudiigi baiguulka, gazar ede gyyri tasalza eke, menge zeelidke ba ed baraa olgokiigi duradka ba ecesee kristoosiin şazaniigi sacialiizmatai (kristoosiin socialiizm gesentei adali marksiizm ba leniniizmiigi byddiizmetei („bygedi socialiizm“ adalidkaka gesen zabdalgatai kubiskalda esergyy teoc gargasan şuu.

Ene bykii jabuulganuud bolbol, negen talaas bykii buria zonii „byke yndesenii“ aşag tusanuud ba negee talaas manai n miin yndesenii bodolgiigi zebşeesen bolood, nam ba zasagiin g zariin diregtivyydiigi „ynen şudarguu“ gyicedkeze, baisanaar kuça dan daldalagdaza baisan azai.

Nutagiin nacionaliizm teişe kelberke jabadaliin udka çan tukai neker Staalinii kelesen zaabariin ton zeb baisani gyice ba bykelieeree basa nege batalagdazai. Neker Staalruii kelesen „Nutagiin nacionaliizm teişe kelberke kelbereliin gol udka juu gebel, eeriingee yndesenii uitan erke baidalda barigdaza aminda ilgarka ermelzelge, eeriingee yndese jasatanii dotorki angiin ese gyy tesergyy karşalaliigi untaraaza zogsooko gesen ermelzelg socialiis baiguulaltiin gol uraskalaas zailaza jike orosiin deerenk yzelees bejee kamagaalka gesen ermelzelge SSSRiin olon temen aza çadiigi koorondoni oirtuulka negedyyldeg zyil bykeniigi karakagy gancakan tedeneriigi juun ilgaza beje bejeeseni koloduuldag baisanii yzeke gesen ermelzelge men nutagiin, nacionaliizm teişee kelberk kelberil bol, urid dalagdaza baisan yndese jasatanii usadaza baiga anginuudaas proletaariin digtatuuriin kuuli zarşamda dura kanamzagy jabadal deerees garna, edener bol eeriingee yndesen ulas dotc ilgarça tendee eesediingee onco erkiigi togtooko gesen ermelze getei baina. Ene kelbereliin ajuultaini juub gebel, byrzyilig nac onaliizmiigi SSSRiin olon yndese jasanii azalça arad zonuudii negedeliigi suladuuldag ba gadanaas cemeren orogço interveen tenerte tusaldag baina“ gezei.

III. Buriaadiin nacionaliistnariin ulas teriin platfoorm

Zaa, neked, Buriaadmongol oronii erke baidalda jike orosiin deerenkii şoviniizm ba nutaagiin nacionaliizm bol bodoto deeree iimer garça baisan baina.

Buriaadiin nacionaliistnariin ulas teriin platfoormo cokom jama baisan be?

Urdani buriaadiin byrzyilig nacionaliistnar bol buriaad yndesenii ebleren negedeze tusiaaraa togtoniko jabadaliigi baaneriin josonii „aavstra—marksiizmiin“ surguuliin gurimaa yndesen sojoliin avtonoomiiin foormotoigoor oilgozo baisan belei. Ene platfoormo bo gol teleb kubiskaliin urid biri ntalagdaza baisan baina. Karin Ogtiaabriin kubiskalaas koişo, SSSR oronii olon arad yndesenii tusgaaraa togtoniko jabadaliigi bejee daasan gyren baiguulka kyrter jabuulka gesen loozongiigi manai namiin bejelyylze ekilkede buriaadiin nacionaliistnar bol platfoormojoo ondoo bolgon ekilze, Buriaad oronii ilgaran togtoniko jabadaliigi, deere dursagdasan josoor, bykii mongol aimag yndesetenii ebleren kamtarça, pan mongoliin negedkemel gyreniigi baiguulkiin ekin şata bolko faagtar men geze yzedeg bolson baina. Buriaad aradiin Mongol orondo nyyn oçoko „jike nyydeleer“ Mongol, Buriaad kojor oroniigi niilyylze, negen yrgelze gazar oroniigi baiguulka gesen tedenii teezis bol enyyn deerees garsan balna. Yndesen sojoliin avtonoomiiin debisker deere buriaad aradiin ebleren negedeke çukala gesen teoorini ulas teriin talaar kubiskalda ton esergyy pan mongoliin platfoormo bolzo dirui şilzesen baina. Ene platfoormiigi ton gynzegiigeer şalgan yzebel, eneni SSSR orondoki arad yndesetenii ediin zasagiin ba ulas teriin aşag tusiigi negen çanartai bişe geze, buriaad yndesenii negedel bol soveed zasag ba proletaariin digtatuariin udaridalga doro jabaka bişe, karin byrzyilig zuramiin nelee doro jabaka josotoi gesen ermelzelgede oarui kyrgeze baisani ilete bolno. Jere ene ermelzelgeni orosiin proletaarnar ba tereenii avangaarda bolko komuniis namda yle itegesen jabadaliigi yzyylze baisan belei.

Neked aa, buriaad mongolçuudiin yndesenii tusgaaraa togtonikiin gol asuudaliin talaar buriaadiin nacionaliistnariin barimtalza baisan platfoormiigi çukam iime geze todorkoilko keregtei baina.

Buriaadiin nacionaliistnar bol manai ende menee eder garsan bişe, buriaadiin nacionaliizm bol engersen tyykiin jikeken jabadal men geze keleke keregtei. Ogtiaabriin kubiskalaas byri urda, 1905 onii syylde togtoson „uragşaa jabaza baisan buriaadiin nam“ ba „buriaad aradiin tug“ geze neretei namuud metiin ynendee gyiced bejee olzo çadaagyiç bol buriaadiin nacionaliistnariin belegyyd baizai.

Ede ulas teriin beemnerel belegyydiin onco şinzeni juu baisan be gekede, tere yjede tedener bol buriaadiin kulaag niudargaçuud, nojod ba şine urgaza baisan eceen tooto yndesenii byrzyilig surguulitanii udaridalga doro jabaza baisan azai. Gebeç byrzyilig nacionaliizmiin yzel surtal bol kegzeseer baisan ba syyleereni ulasteriin platfoormo bolko pan mongoliizmiin teoori bolzo bejelsen baina. Ene kegzelteni juun deere yzegdesen ba jamaraar jabaza baisan be?

Febraaliin kubiskal ba syyleereni bolson Ogtiaabriin kubiskal bol nojod, niudargaçuul ba byrzyi—nacionaliis surguulitanii dunda şine icebki serelte tokiiolduulsan belei. Odoo ene yjede buriaadmongolii „oloniite“ bol kyce çadal ba nelee jiketei bolzo çadasan byrzyi nacionaliis surguulitanda oroiluulagdasan baina.

Ene nacionaliis surguulitan bol yndesen sojoliin ulas teriin tusgaaraa togtoniko belgem bujuu tobçoor „Burnackylte“ (taiba rilan k l ede „Buriaad Mongoliin yndesen sojol“) geze neretei şine josonii emki şine yndesen deere baiguulsan baina. Ene tobçokoi nere deereeseni yzekede ene emki bol zebken erdem sojoliin emki baiguulalta bolbuu geze sanamaar aad ynendee karin onco tuska zorilgo ba platfoormotoi ulas teriin emki baiguulalta men baizai Ene belgemiin dyremiin ekin zyilde biçegdeseni: Burnackylte bol a) yndesenii ba niite kyn terelkitenii udka çanartai erdem sojoliin ynetei zyilnyydiigi zokioon gargakiin talaar Buriaad aradiin uran zokiooliin erdem ukaaniigi gyiced debzyylke gesen yndesen sojoliin mandalga ba b) Buriaadmongol aradiin aza baidaliin kubiskalta ke

ın yndesetenii asuudal tukai togtooltoi kolʙogduulan, ylen gyicedkesenii dyngyyd ʙa oiriin zorilgonuud tukai

ɘenca deere nək. JIRBAANOVIIN kelesen iledkel

liin baiguulaltiin yndesen deere ulas təriin dyyren erke olgo- ındeseniigee negen bykeli gazar oroniigi daiçalan abkiin yn- leere ulas təriin talaar tusgaar togtoniko jabadaldani Bu- radta alibaa tusa kyrgeke gesen zorilgotoi baina. Ene kojor ilnyyd bol tus emki baiguulaltiin ulas təriin platfoormiigi todokonoor gargaza baina.

aaşani, deere'ki dyrəmiin „ulas təriin gegeerel" gesen zyil dotor a propagaandiin talaar iimenyyd eriitenyydiigi tabisan belei.

Buriaad mongolçuudiin ulas təriin dyyren tusagaar togtomol nii negen bykeli gazar oroniigi daiçalan olko ba Buriaad- aradiin aza baidaliin erke nəkəcəlnyydte taaruulza tus ara- a baidaliigi kubiskalta kədəlməriiin josoor şinelen baiguulkiin n deere ulas təriin talaar gyiced bejee daasan zasagiin erke

olon təmən aradiin əmənə byke delekei, ulas gyren ba mo- ar deere ədər nezeedte bolzo baisan ulas təriin jabadalnuud iedeeceze baika.

Burnackyltiin ulas təriin loozongnuudiigi olon aradiin dun- eryylke.

əkəd aa! Manai Buriaad nacionaliistnariin platfoormo ba ke- iulganuudiigi ynekeer kubiskalda esergyy pan mongoliizmiin talçanar geze darui gereçelze baigaa tyykete barimtanuudiin ene azai.

jordoki barimtani profeesor Baraadinii zygees „Buriaad mon- ndesen sojol geze biçeg dotoroo pan mangolizmiiin platfoor- laş təriin yndeselelge əkə gesen turşalga mən bolno.

or Baraadinii əəriingəəteezis dotor biçeseni: Buriaadmongol en ba iedenii erdem sojoliin negedkeliin gol zorilgolnuud negedkelde gazar oronii ediin zasagiin ba erdem sojoliin baiguulza əkə desen zorilgodo darui orono. Gekiin kamta ronii debisker baiguulka gesen zorilgo bol gol daabarinuu- toroos şiidkekii çanartai, gol çukala zorilgoni mən azai.

azar oronii debesker baiguulka gesenii udka bol Buriaad çuudiigi gazar oronii, ediin zasagiin, erdem sojoliin talaar ylke ba ene aradiin yndesenii asuudaliigi gyiced şiidkeke azai. Buriaad Mongolçuudiin gazar oronii negedel bol, bu- ongolçuudiin kolo kolo ba ten tencyy bişe baidaliigi usad- riaad oronii gazariin zuragiigi ondoo bolgozo tus respyyb- ndesenii josoor aimagzaruulza negen bykeli yndesenii gazar baiguulka gesen udkatai azai.

ne josoor ulas təriin prog aamiigi profeesor Baraadiin bol bejelyylke geze bodoson baigaab gekede:

azar oronoo ai nag aimag bolgon tasalkadaa, aka dyy bol- gol Buriaad kojoriin koorondo yndesen sojoliin ceke kolboo kiin tula, Buriaad oroniigi Mongol oronii kile kaşan eskeke i. Orosiin kaanta zasagiin zygees buriaad aradiigi oroszoruulza, a məlzəkədə kiibar zokid bolgokiin tula, tede zoniigi aimag tərə çuudais amiaarlan koloduulkiin bodoltoi zorilgoor koorondoni, şaguudiigi nutagzuulza baiguulsan, əni cagiin kile şadariin ka- şiigi ene jabadalaar usadkaza bolno. Iime yndesenii aimag- ygeigeer, buriaadmongolçuudiin yndesenii asuudaliigi şiidkel r buriaad mongoliin yndeseten ba tyynii erdem sojoliin ne- bytəmze tukai tomootoigoor kelcekeç kereggyi baina.

riaad mongolçuud bol erdem sojol, kele biçeg, bykii ynde- iigaa talaar mongolçuudiin tasarçagyi negen kubini mən. mongolçuudiin kele biçegiin ba yndesenii byke erdem sojo- şelyylke gesen kamag asuudalnuud bol yldegçe bykii mon- in aşag tusiigi adali, əərəgyi dairaka tula, tere bol, Mongol kojoriin kamtiin kyceer şiidkegdeke josotoi baina"—gezei.

uriaad Mongoliin yndesen sojoliin" zemegyiken tug doo- uuca dalda ygeigeer pan mongoliin platfoormo acaran gar- isani ta bygedede ile bolno.

doo gazarta, jərənkii erdem sojol ba ilangajaa proletaariin erdem sojol tukai eneəki Baraadinii biçeseni:

ərənkii erdem sojol ba tuskailabal prolitaariiin erdem sojol neenees urigşada biçedeg teooriçon bol gancakan oros oronii laza baisan yndesetenii saitar medeke bolson yndesenii dara- yndesenii asuudaliin ylemze kurca, ylemze gyn udkiigi ke- əsədiingəə kyzyyn deere daaza medeze abaagyi deerenkii desenii tələələgçənər mən baisan azai. Iimees odoonii prole- erdem sojol, uran saikan g. m. zyilnyydiin teooriçod bol ə zokioolnuud dotor yndesen sojol tukai asuudaliigi ali ali ii abça biçesen zyil ygei gekede bolko baina, tedener bol sojoliin olon ygiin narin zyilnyydiigi bagtaan abça oilgozo yl baisan tula tus asuudal tukai biçezeç çadakagyi baisani

ne bol nacionaliistnariin zygees leeninii yndesenii bodolgiigi oilgozo cegneze baisaniigi ile todo gereçelze baigaa barimta olno. Aguu jike teoriçod bolko Leenin, Staalin metiin ky- ol zokioolnuud dotoroo yndesen sojoliin asuudalda jamarç əgəə ygei geze tedener tooldog baizai. Ene bol Leeninii ii bodolgo ba ton tyryyn yndesenii asuudaldaMarksiis joso- tabisan Leenin Staalin kojoriigi olonii əmənə kynde ygei gesen ilete turşalga darui mən bolno. Ene sedeb naciona- a jamar tusataib? Gekede, buriaadiin nacionaliistnar bol nam ridagça bagşanariin, leeninii yndesenii bodolgiigi kyndegyi , tyygeeree olon təmən buriaad aradiigi Soveed Koloooto kədəlməriçən angi ba tyynii avangarda bolko komuniis na- salan koloduulza, kubiskalda esergyy pan mongoliizmiin aşag buriaad oroniigi SSSR oronoos amiaarluulan abkiin ula- r beledkeze baisan baina. Prof. Baraadinii „teooriiin" mən i darui iime bolno.

ndoo negen „teooriçon" prof. Kozmiin gegçe buriaad ynde- dotor məlzəgçənər ba augiiin esergyy tesergyy zerildəən um geze batalan kelekiigi zaadasan baina. Tyynii biçesenı: d zon bol kədəənii aza akuida ujagdasan, yrgelze nege jan- on təmən mal azaltan darui mən geeçe. Ene erke baidaliigi ikeer ankaraldaa abka keregtei". Iigeze kelesenees gadana, e prof. Kozmiinoos basa iigeze kelesen baina: „Buriaad zonii in, ger bəliin ba aza akuin baidaliin dotor eris balar cagiin əkin tyryyn yjiin komuniizmiin ylegdəlnyyd olon baika tula is yzel surtaliigi nebteryylkede ton jike zyitei ujuun sed- uçar nəkəcəlnyyd olon baina. Mal azal ba ilangajaa nyydel ig azaliin erke baidal deerees gazar usanii edelgyyriigi kam- keregleke jabadalda tokiruulna".

aşani: „Buriaadmongoliin avtonoomi ba tus avtonoomiiin gazarnuud bol eldeb janziin təbəg uçaral olontoi karşa bai- dotor azallakrin baatai bolson baina. Zyitei zokis aza baidal amagalan azakuin təsəbiə baiguulalgada mənəə deeree kan- sain erke nəkəcəlnyyd ygei azai". Gesen enyyniigee ulamaas ozmiin bol iime tobço gargana: „buriaadiin udaridaka gazar- bodolgo bol buriaad yndesetəniigi buriaadiini uul gazar oron uulan batazuulka gesen teişe çiglyylegdeke josotoi. Tede- əəriingəə gazar deere orosiin geriin ezediigi bairaluulka bişe, karin Buriaad zon bol buriaad oron deeree aza zuuka ba yndese jasan, gazar oron, azak 1 gesen ede gurban liin tasarşagyi kolboogiin yndesen deere azakui ba ynde- oliin baiguulaltiin programa zokioogdoko josotoi baina"

rofeesor Kozmiinii ede „gol bodolnuudani" çukam juunda ab? Gekede, ede bodolnuud bol oros, buriaad zonii kedoto

jasa kajaza, esergyy tesergyy bolgood, orosiin proletaarnar ba nam, soveed zasagiin kereg jabuulganuudta yrgelzedee yle itegeke jabadalda abaaçaza baina.

Deere dursagdasan gereçe barimtanuudaas gadana, soveed zasag ba respyybl.kiin togtood baisan yjede 1921 ondo əəriingəə ulas təriin platfoormo delgeze ekilsen, M. Zabaanov tyrvytei, buriaadiin „eseer magsimaliistnariin beləg ba mən onco platfoormotoi, emki baiguulaltiin dyremtei „Ulaan tug" geze neretei byrzyi naconaliis „Buriaadiin surguulintanii eblel" geze baisan jum. Minii bejə, ede emki baiguulaltanuud ba gereçe barimtanuudiigi abça todorkoigoor keleke cag ygei tula, deere dursagdasan zyilnyyd deerees buriaadiin byrzyi nacionaliistnariin ulas təriin gol platfoormonuud ile todo bolzo garna şuu.

IV. Leeninii yndesenii bodolgiigi bejelyylkiin talaar daruikan gyicedkeke zorilgonuud

Nəkəd aa, buriaadiin nacionaliistnariin ene bodolgoni jamarç koişolon ygei engərkə ygei baisan ba odooç koişolon ygei əngərdəg ygeini sezeg ygei. Yndesen sojoliin kokidol ba tegşe bişe baidaliigi usadkakiin talaar manai bodoto kereg deere erkilze baigaa kədəlməri ba Buriaadmongol orondo bidenii erkilze bykii todorkoi jabuulganuudiigi karaad yzebel, ene keregte bidener aguu jikeken amzaltanuudtai bainamdi. Gebeç, bidenii bodoto kereg deer jabuulza baigaa kədəlməridə angiiin daisan ba tedenii yzel surtaltai bolko byrzyitenii nacionaliistnar, mən jike orosiin şoviniizm gargaza manai kədəlməridə ali eldebeer saad kiigçediin tələələgçənər aguu jikekeneer zəriçədəg baina.

Jike orosiin şoviniizm ba nutagiin nacionaliizm kojortoi kojor teişee temecekiin tukai asuudalnuud bol manai Buriaad orondo kereg ygei bolbo gekeer baidaltai bolood bainabdi geze keleze bolko uu? Iigeze keleze bolko ygeini ilete. Yndesenii asuudaliin odoo Ukrainada tabigdaad baisan meteer tus asuudaliigi odoo manai buriaadiin erke baidal deere tabiza bujuu ali, buriaadiin nutagiin nacionaliizmiigi gol ajuul bolko geze bolko uu? Syylçiin asuudalda buruuşaaka kariuu əkə keregtei geze bi sananam. Socialiis baiguulaltiin bykii salbarinuudta ba tuskailbal, soveediin sojoliigi baiguulka ba kegzyylke, ulasiin alban gazarnuudiigi ukrainzuulka, yndesenii kaadranuudiigi baiguulka ba mən Ukrainada jike orosiin şoviniizmiigi gargaza baigaa angiiin daisanii tələələgçənəriin yiegdelnyydiigi usadkakiin talaar Ukrainiin gyicedkesen aguu jikeeken amzaltanuudiigi iledkeliiagee tyryyçiin kubida todorkoi kelesen bainam.

Buriaad mongoliin bodoto uçar baidalnuudiigi karaad yzebel, Ukrainiin gyicedkesen aguu jikeeken şiidkekii çanartai amzaltanuudiigi bide gyicedkee edi bainamdi geze keleke keregtei. Bidenii gyicedkeed baisan amzaltanuud bol manai Buriaad oronii proletaarnariin olonkini yndesenii proletaarnar bolbo, buriaad yndesenii albakaagçanar jikenki yyrge gyicedkene geze kelekeer manai ulasiin alban gazarnuud yndesezeryylegdebe, soveed ukraina orondoki mete manai Buriaad mongoliin yndesenii foormotoi, socialiis çanartai sojol bol Buriaad orondoki gol sojol bolbo gekeer amzaltanuud bişe baina. Ene bygediigi bidener batalan keleze çadaka ygeibdi. Nəkəd aa, iime tula bide bol bykii kolbooto ulas dotor baigaa mete, manai Buriaad orondo socialiis baiguulaltiin odoonii şatada jike orosiin şoviniizm bol gol ajuul kebeereeç yldene geze togtool dotoroo keleke josotoi bainabdi. 6) nacionaliizm idebkibuiaadiin nacionaliizmtai temeceke temecel bol basala manai bodoto kereg dere erkilke kədəlməriin çukalaas çukala ulas təriin zorilgo baika josotoi gesende baakanç zəriişəkə ygei azai. Dorono Kizaarta japoonii imperialiizmiin idebkizerçe baigaa uçar baidalda, zəbkən Manzuur oronoor yle baran, karin bykiile Dorono Kizraar ba Baigal şadariin oroniigi Buriaad mongoliin oron kyrter buliaan ezemdeke tələbtəi baisan. japoonii imperialiistnariin təsəbiin tukai taanar təbiinba nutagiin soninuudta keblegdesen materjaalnuudaas tmedene ta, iime uçar baidalda buriaadiin nutagiin 5) gebeç, ene bol zerel ygei baikagy; ba bodoto kereg deere idebkerzeç baina, geeçe. Ene bol manai bədoto kereg deere erkilze baigaa byke kədəlməridə jike muu nəlөətəi baina.

Angiiin daisanii zygees „semeeken nuuga tabiza" jabuulgaa kiike meetod ba erkilegdeze baisan jabuulganuudiigi koişo tataka, kolkoozuud, yiledberiin oronuud ba ulasiin alban gazarnuudta korlol kiike jabadalnuud bol angiiin daisanii idebkizerseniigi karuulna. Japoontonii dobtololgiin tukai eldeb təreliin provokaaciin çimeenyydiigi taraaka jabadal bol angiiin daisanii temeceke temecelin delgerengii meetoduudiin negeni mən.

Gadana, buriaadiin nacionaliizmiin tuaani namiin emki baiguulga dotor labtai yzegdeze basaniigi bide jaabaç mariaka joso ygei bainamdi. Gereçe temdeg bolgokiin tula buriaadiin lamanariin tukai asuudal abça yzejaa. Nutagiin uacionaliizm gargaka şugamiin tukai deere jarikadaa lamanar bol soveed zasagiigi esergyyceke kubiskalda esergyy kycen bolzo keregləgdedeg baina geze kelesen bainam. Lamaiizm bol kubiskaliin urdaki yjedeç ba respyyblikiin togtosonii syyldeç manai orondo aguu jikeken udka çanartai baisaniigi taanar medene ta. Gebeç, tere bol odooç, soveed zasagiigi esergyyceke kyçen bolood ugai jikeken udka çanartai baisaar baina. Respyyblikiigi togtooko yjede lamanar bol nasa gyicesen eregtei zonii zuunii 12 kubini bolko maşa olon tootoi baisan jum. Odoo lamanar ba dacanguudiin too nelieed əcəərsən baina. Maşa olon lamanar bol kədəənii lamanar bolzo, kədəə nutaguud ba tala gubi kədəələn garsan baina.

Lamanariin dacangaas kədəələn oçoko jabadal bol ynendee buriaadiin kədəə nutagta bolzo baigaa angiiin temeceliin şine foormo mən. Lamanar bol şine baidalda taaraza „semeeken nuuga tabiza" jabuulgaa kiike, kolkoozuud dotor butaral ba koro ol kiike, bidenii erkilze baigaa jabuulganuudta zəriçəkə gesen kubiskalda esergyy zorilgoor dacangaas garçı oçodog baina. Eneediigi olou nəkəd oilgodog ygei ba lamanariin asuudaliin tukai biçesen debtər dotoroo baruunii oportuniis ba namda karşa gol bodol əgsən nək. Togmidiin basa oilgoo ygei baina. Ene bol byriç kyliceşegvi kereg mən, uçarani odoo lamanariin idebkizerçe baisan ba kapitaliizm ba dunda zuunii yjiin yndesenyyd bolko lamanar ba nojodiigi uzuur yndese tasalan usadkaza baigaa uçar baidalda ene gol bodol garsan baina şuu. Lamanariin asuudalda busad nəkədç aiduu kiisen baina. Yligerlebel: Ivanoov D., Mənkə Saridag ba B. Badrino gegçed bol dacangiin uran saikaniigi keregleke zailaşagyi çukala geze tooldog belei. Lamanariigi koperaacada kabaaduulka zailaşagyi çukala geze toolzo, lamanar bol eb nairamdaliin josoor socialiizmda bagtan orono ge en aaşa negen əərkən janziin teoori gargadag nəkəd bii juma sen. Ene bygede nam dotor buriaadiin nacionaliistnariin gol bodoliin tujaa yzegdeze baigaa kereg mən şuu. Odoo yjede lamanartai temeceke temecel bol baakanç orkigdoko ygei. karin bidenees eris şuud erkilegdeke josotoi çukalaas çukala ulas təriin çanartai zorilgonuudiin negeni mən geze çukalaçalan temdegleke keregtei baina. Şazaniigi esergyyceke surtal nebteryylke kədəlməriəə syyliin zi nyydiin yjede maşa jikeer suliruulsan bainamdi geze ceke keleke keregtei. Ene kədəlməri bol gyn gynzegii tasaldaltai baina. Iime baidaliigi daruikaraa usadkaka keregtei.

Urda, tuskailbal yndesen sojoliin baiguulaltiin tukai teezisyyd dotor əəriingəə kiisen alduunuudiin tukai ene yge dotoroo keden yge kelekiigi kyseneb. Kuuçanii, martagdasan ba əni zasagdasan alduunuudiigi sanasanii kereg ygei, ene kendeç keregtei bişe geze enyynii tukai nək. Raazomoviin bidende sanuulan keleseni ynen. Bi bol byri 1929 ondo namiin moziin 9 dygeer konfereenciin əmənə biçeze „B. M. Praavdada" keblegdesen tuskai zyil dotoroo əəriingəə alduunuudiigi delgereer şyymzelsen bainam. Gadana, respyyblikiin 10 ziliin oido „Soveed zasagta Buriaad oron" geze sedkelde minii biçesen zyil bol yndesen sojoliin baiguulaltiin asuudalnuudta nadaas kiisen alduunuudiigi ileçeryylke gesen udkatai baina. Iime tula odoo bi bol əəriingəə alduunuudiigi todorkoilon jaril ygei, yndesen sojoliin baiguulaltiin talaar bidener bol aguu jikeken kədəlməri kiisen bainamdi, namiin emki baiguulga bol syyliin yjede erkilsen zyilnyydee minii bejiin ceke kabaadalga ba udaridalgaar jabuulza baisan baina geze gancala keleed kizaarlakiigi kysenem. Soveed zasagta Buriaad oronii baiguulaltada minii bodoto kereg deere jabuulsan kədəlməri bol urida minii kiisen alduunuudiin zasagdaza baisanii erzim barimta bolno geae bi sananam.

Delgerengii socialiis baiguulalta erkilke feodaal, kakas feodaal ba kapitaalla etegeed bolon mən enyynçelen buriaadiin byrzyilig nacionaliistnariin ylegdelnyydiin yndese tasalka jabadalnuud bol angiiin temeceliigi kurcadkana. Ene baidal bol nen tyryynde odoonii şatada gol ajuul bolko jike orosiin şoviniizm ba Buriaad orondo socialiizmiigi caaşadaa baiguulkada, basala jike zərişəkə baika buriaadiin niudargaçuud, lamanar ba nacionaliistnaraas gardag nutagiin uacionaliizm kojortoi kojor teişee temeceke temeceliigi eris şuud kycezyylke keregte angiiin seremziigi ulam debzyylkiigi ermelzene.

Ilangajaa Dorono kizaarta japoonii imperialiizmiin idebkizerçe baigaa uçar baidalda, Buriaad oronii kile deere baisan baidalaniç bol kojor teişee eris şuud temecekiigi ermelzene. Iime tula jike orosiin şoviniizmiigi odoo yjiin gol ajuul geze yzeze, eneentei temeceke temecelee çangadkakatai kamta, nutagiin nacionaliizmtai temeceke temeceliigi çangadkaka, bykiile yndesetenii azalça olon təmənii angiiin eb negedel ba SSSRiin araduudiin koorondiin nairamdal kojoriigi yndese bolgozo ərgən olon təmən kədəlməriçən ba kolkoozçoniigi internacionaaliin yzelteigeer kəmyyzyylke jabadalda bykiile namiin emki baiguulgiin sanal bodoliigi kurcadkan tabika keregtei.

Kojordugaar zorilgo bol bolşoviig kaadranuudiigi beledkeke ba kəmyyzylke jabadal mən. Buriaad oronii tyykede anka tyryyn kəgzəzə baigaa azayiledbəri bol nutagiin yndesen proletaarinariigi beledken baiguulka keregte maşa tusatai tulguuri bolno. Ede froontodo bidener bol şiidkekii çanartai amzaltanuudiigi gyicedkee ygei bainamdi geze deere dursagdasan, yndesenii proletaarnariin jadroo baiguulka zorilgo bol Buriaad oronii socialiis baiguulaltiin odoonii şatada gol ba çukalaas çukala zorilgonuudiin negeni kebeeree baina.

Eneentei kamta socialiis baiguulaltiin keregte ynen şudarguu proletaarnariin soveed surguulitaniigi nutagiin zonii dunda bii bolgoko jabadal bol odoo kyrter ynekeer bolşoviig josoor şiidkegdee ygei baisan çukalaas çukala zorilgo mən. Teeknikiin surguulitanii dunda edenii nen keterkei əcəən baigaa uçarani bol ene baidaliin ile todo barimtani bolno. Namtaiç ba namgyiç ynekeer buriaadiin soveed kaadranuudiigi debzyylke ba kəmyyzyylke jabadal bol namiin emki baiguulgiin sanal bodoliin təbtə baika josotoi. Ene keregte urda kələsənçən ba ygeiteiner jabasan kolkoozçod ba indyystriin kədəlməriçəd bolon şine beledkegdeze baigaa Buriaadmongolçuudaas yndesenii kaadranuudiigi debzyylke ba kəmyyzyylke jabadalda tuskai sanal tabigdaka josotoi.

Gurbadugaar zorilgo bol alban gazarnuudiigi yndesezeryylke ba tərəlki kelen deere kereg kətəlbərilkiigi bejelyylke jabadalnuud mən. Buriaad oronii təbiin alban gazarnuudtaç ba mən eneçelen kədəə nutaguudtaç ulasiin alban gazariigi yndesezeryylke jabadal keterkei sula baina. Olonki uçaruudta yndesezeryylkiin tukai togtoolnuud bol egeeliin kooson tunkaglaka biçeg bolood yldedeg baina. Təbiinç ba nutagiinç soveediin emki baiguulganuudiin zygees ene keregte buzagaigaar kandaka jabadalnuud yzegdedeg. Kereg kətələlgiigi kojor kelen deere bolgon şilzyylke jabadal nutagiinç ba təbiinç alban gazarnuudta gyicedkegdeegyi baina. Yneudee ene kədəlməri tasalduulagdaba. Buriaad kelen deere kədəlmərilkə biçeeçener kereg kətələgçənər, nigtalan bodoko kədəlməriçəd bolko buriaad proletaariin biçegiin kaadranuudiigi beledkeke kereg maşa sula bejelyylegdene. Kanceliaariin keregsel, biçeke maşina metiin tərəlki kelen deere kereg kətəlkə jabadalda teeknikiin tulguuri baiguulka zergiin jabuulganuud bol ton kozomdon kocorço baigaa kədəlməri baina. Iime tula yndesezeryylkiin tukai asuudal bol odoo jaabaç orkigdoko ygei azai.

Manai kədəlməriiin ene kozomdozo baigaa salbarida bykii namiin emki baiguulgiin sanal bodoloni oncolon tabigdaka josotoi.

Dərbədygeer zorilgo. Yndesenii uran saikan ba uran zokiool kojoriigi baiguulka talaar Buriaad oron bol syyliin yjede nelieed amzaltanuudiigi gyicedkesen baina. Gebeç, uran saikan uran zokiool kojoriin kəgzəltə bol socialiis baiguulaltiin jərənkii kurdabçalalaas nen jikeer kozomdono. Sojoliin baiguulaltiin keregte çukam ene froont bol ylemze kozomdozo baisan froont mən. Uran zokioolıigi baiguulka jabadal ilangajaa boloşogyigeer kozomdozo baina.

Yndesenii soveed zuragçanar, zokioolçonor, sonindo biçegçener ba şinzelkii ukaanii kədəlməriçəniigi beledkeke ba kəmyyzyylke kereg bol maşa tuluur baina. Ylemze çadabaritai ba biligtei zokioolçonor, zuragçanar ba şinzelkii ukaanii kədəlməriçədiigi tuskai beleg bolgon ilgaad, yysken byteeke zokiooko kədəlməri kiikede ylemze zokistoi uçar baidal tedende olgoko zailaşagyi çukala.

Kolkoozuud ba yiledberiin oronuudiin ərgən olon təmen azalçanii dunda yndesenii əssədiin yyskeliin uran saikan, niitiin sceeniin uran saikaiigi (kinoo, teaatr ba busad) kəgzyylke, uran saikanii zokioolnuudiigi olon təməndə nebteryylke jabadalnuud bol keterkei sula baina.

Bidenii maşa sulaar gyicedkeze baigaa ene bykii zorilgonuud bol ene froont deere kozomdoson baidalaa usadkaza, Buriaad oronoo yndesenii foormotoi, socialiis çanartai kəgzəsən bnriaadmongoliin sojoltoi oron bolgokiin tula nen tyryynde namiin emki baiguulgaas maşa jike sanal bodoloo tabıkiigi ba kyce çadalaa çarmaikiigi ermelzene.

Ecesiin şyylde **tabadugaar zorilgo** bol teooriiin froont deere təmeceke temecel mən.

Pan-mongoliizm ba nutagiin nacionnliizm kojor baitugai, manai namiin emki baiguulga dotor baigaa minii deere dursasan ali eldeb təreliin kelberelnyydtei temeceke temecel sezeggyi sula baina. Syyliin yjede manai kariuucalgata udaridaka kədəlməriçədiin zygees keden olon maşa bydyylig alduunuudiigi kiike jabadal garsan baina. Yligerlebel lamanariin asuudaliin tukai nək. Togmidiin debteriigi abaad yzejaa, bi eneenii tukai deere dursasan bainam.

Iime tula yndesenii asuudalda Leeninii ba Staalinii şugamuudiin arig cebereer bejelyylegdekiin tələə temeceke temecel bol teooriiin froontodo manai Buriaad orondo gyn ulas təriin udka çanartai bolno.

Iimees zaluuçuudiigi maarksleeninii josoor zebəər kəmyyzyyl-

(yrgelzelelni 4-deki nuurta)

10 mingan keseg „Ynenii“ teloe

Sonin biçegiigi taraalga somsoveed ba surguuli bykende daalgagdaka josotoi

„BM Ynen“ sonin bolbol manai namiin ton kurca, kycetei zebcegiin negen bolno. Bolşoviigiin keblel sonin bol byke jabuulagdaza ‚balgaa socialiis baiguulaltiin keregte nam ba zasagiin gazariin gargasan zorilgiigi bodoto kereg deere bejelyylze socialiis baiguulaltiin ulam bekizeke jabadalda tuiliin jike tusa kyrgene.

Kedee azaliin socialiis zamaar tabigdaza kolkooz, sovkooz M.T.S g. metiin kedee azaliin gigaantanuud aza akuin talaar ulam sainaar bekizen debzeze, kolkooznuudiigi bolşoviig kolkooz bolgozo, kolkoozniguudiigi çanga çadaltai bolgoko gesen nek. Staalinii asuudaliigi bodoto kereg deere bejelyylze melzegegçe angiiigi ynte seerni ygei kiize II dugaar taban zilde angi ygei socialiis belgem baiguulka yjede angiiin temecel ulam kurcadaza byke komuniist—komsomoolnuudaas ba byke kolkoozniguudaas tuiliin jike angiiin seremze keregtei bolzoi. Ene bykii keregte keblel soninii kamaaralga ton jike baina.

Angiiin daisan kulaag ‚lama bajaçuud bol eesediin temeceliin majagiigi ton ondoo bolgozo kolkooz. sovkooznuudta şurgan orood socialiis kedee azaliigi aalikanaar korlozo unagaakiin zorilgotoi manai byke jabuulgada saad uçaruuldag baina. Angiiin daisantai temeceze yndeseereni ygei kiize byke azalaa saizaruuika jabadalda bolşoviigiin keblel sonin bol eder byri keregtei zaabariigi tanai eqeze tuiliin jike tusa kyrgeke negen çukala zebseg bolzoi.

Respyyblig dotor 1934 onii I dygeer kvartaalda „BM Ynen“ soniniigi ba bişe keblel soniniigi azalçan arad niitiin dunda taraaka jabadal ton sulaar engerze „B M ynen“ sonin arai 12.56 proc. tesebiin josoor dyyrsen baina. Ene muukai zigşyyritei jabadal bol aimaguudiin nam komsomooliin ba bişe emkinyydiin zygees sonin biçegiigi taraaka—jabadalda oportuniis josoor kandaza oişooson ygei jabadalaas bolson baina.

Bauntiin ba koito — Baigaliin rajoonguud 100-100 keseg „BM Ynen“ soniniigi taraaka tesebtei baisan aad, janvaariin negenii medeegeer negeç keseg „Ynen“ soniniigi zakiaa ygei baisan baina. Ene bol tus rajoonuudiin nam—komsomooliin ba bişe emkinyydiin sonin biçegiigi arad niitiin dunda taraaka jabadalda oportuniis josoor kandaza oişooson ygeini cem ilerne.

Keblel soniniigi zakika jabadal da nam—komsomooliin geşyyd ba udaarnig kolkoozniquud byqedeeree zakiza arad niitiin dunda oilgoltiin kedelmeri jabuulza soc. mericeenii josoor sonin biçegiigi taraaka kedelmeriigi kegzyylke keregtei

Selengiin aimagiin nam komsomooliin emkinyyd sonin biçegiigi arad niitiin dunda taraaza tus ai magta egtesen tesbiigi cem 100% dyyrgekiin koinoos negeç temecesen bodoto juuma ygei, jikenki nam komsomooliin yyryyd „B M. Ynen“ soniniigi zakiaa ygei baina Selengin aimag tesebiin josoor „B M Ynen“ soniniigi 1900 keseg taraaka baisan aad, arai 410 keseg 21,5% dyyrgesen baina Tus aimagiin Nojokonii somonii namiin ba komsomooliin yyryyd negeç keseg jamarç keblel soniniigi zakiaa ygei baina. Jamar uçaraas gekede menge ygei“ geze kariuucaad odoo negeç keseg sonin biçeg ygei alga suuna.

Agiin aimag b l 2000 keseg „B M Ynen soniniigi taraaka tesebtei bolboç odoo 102 keseg arai kyceeze 9,8% dyyrgesen baina

1933 onii torşodo pooçtiin jabadal ton muugaar tabigdaza sonin biçegiigi zakigçadta soniniigi taraaka ygei negen dutuu jabadalaas azalçau aragiin sonin biçegiigi zakika idebki jikeer unasan baina, gadna sonin biçeg zakigçadiin mengiigi pooçtiin kedelmeriçed kubiiin keregcelde ezemden abadag jabadaluud baiza kemzee keseelte abtasan uçaruudç baika.

Selengiin aimagiin pooçtiin zon kiloqço Ivaanii bol sonin biçegiigi Zagastiin Zargalantiin somonguudaar taraaka baisan bolboç bodoto kereg deere negeç sonin biçegiigi taraasan ygei. Sonin biçegiigi taraakiin orondo juuç kiil ygei agnaza jabasan baina. Өber—zeekein somondo 1500 tek. sonin biçegiigi 1933 ondo zakisan bolboç tus zakisan soninguudiigi negeç keseg abasan ygei, Selengiin pooçetiin kontoorto nege terge tus somonii sonin biçeg kabtesen baina.

Nam soveediin ba byke niitiin emkinyyd bol „BM Ynen“ soniniigi arad niitiin dunda tesebiin josoor taraakiin tulda byke kaluun kandalgaa gargaza „BM Ynen soniniigi 10.000 keseg bolgokiin tula temeceke odoo ederiin çukala zorilgo bolno. Byke nam—komsomooliin geşyyd ba kolkoozniu ideb kiten negeç nam—komsomool ba kolkoozniguud sonin biçeg ygei baika joso ygei geze oozon tabiza sonin biçegiigi taraaka jabadalda darui„ cagaa ‚ilalţanuudiigi dabagtii.

Gr. Çimediin

BM „Ynen“ soniniigi 1934 onii negedeki kvartaalda taraaza baisan medee

Aimaguud	1934 onii 1 kvart. teseb kesegeer	Gyicedkeseni kesegeer	Gyicedkesen procente
Alair	300	5	1,6
Bqokon	300	19	6,3
E-Bulagad	300	20	6,6
Bargazan	600	24	4,0
Tynken	500	21	4,0
Kori	1300	232	17,8
Zakaamin	600	3	0,5
Kiaagta	1000	131	13,1
Selenge	1900	410	22,5
M-şiber	700	111	15,9
Aga	2000	192	9,8
Jaruuna	500	83	16,6
Deede-Yde	1200	157	13,0
Kabaansk	100	24	24,0
K-Baigal	100	0	—
Baunta	100	0	—
Kamta	11.400	1432	12,56

Naankin-Fyczianii eris tesiin temecel

Şankai, 13 (T). Sonin biçegyydiin medeeceliin josoor naankinii ba fyczianii ceregyydiin koorondoki baildaan Fyczou kotoos 25 miiliin gazarta bolzo baina. Naankinii ulas teriin udaridagçad bolboi naankinii ceregyyd oiriin cagaa Fy-çzou kotiigi ezelne geze toolono. Fyczianii zasagiin zarim alban gazaruud Fyczou kotoos Çançzou kotodo abaaçagdaza baina.

Manzuur-Mongoliin imperaatoriigi sonoskokiin beledkel

Şankai, 13 (T). Naankinii ulas teriin udaridagçad bolbol Py-ii gegçiigi Manzuur-Mongoliin gereniizen imperaatar bolgon sonoskoko gesen japoontonii tesebiigi tuiliin jikeer adaglan kylieeze baina. Soniin biçegyydiin medeeceliin josoor Pyii gegçiigi ezen imperaatar bolgon sonoskoonii syylenr Manzou-go gedegiin naislaliigi Zekee deere abaçakani gelcene.

Germaanida 4 millijoon kedelmerigyiçyyd

Berlin, 13 (T). Zasagiin gazariin kuulitai medeenyydiin temdegleke ni nojaabriiin syyl deere germaaniiin kedelmerigyiçyydiin too 3715 minga baisan aad, ene onii janvaariin ekinde 4058 mingan kyn kuulitai medeede orson begeed, enyyees nege millijooni kedelmerigyin tusalamza abana ygei.

4058 minga boibol kuulitai medeenyydiin too men. Kuulitai medeenyyd geiçemnei kedelmerigyiçyydiin toogi ali bolkoor korookiigi oroldodokoni ilete baina. Men basa kedelmeri ygei aadla azaliin biirzede medyylze toodo oroo ygeiçyyd men jasala olon baika juma. Ede byqediigi ba kedelmerigyiçyydiin kedelmeri kilze çadaka belenertei kuntarubl za yzeke bolco bol Germaanida ynendee 8 9 millioon elskeliin zobolon vzeze baigçad baika jum

Uçar iime deerees kedelmerigyi jabadaliigi dyyren usadkakaldi gesen faşiistanuudiin demagooci (kooson ygei) modo mergeçesen bololtoi. Tiimedaa faşiistanuud kaaliigi gartaa ababaç kapitaliizmiin sistemiin joso ba tyynii zailaşgyi nekeceliigi kaişani kiike belei.

Fraanko--Soveediin ku[...] daanii ter zuuriin doogo[...] вatalagdaвa

Pariiz, 11 (T). Өcegder Franko-Soveediin kudaldaanii riin dogovor batalagdaba. Francuuz ulasiin zygees doogovo garaa tabigçad: gadaada keregiin miniistr Boonkur, kud azayiledberiin miniistr Loraneinak ba aradiin Azakuiminiist [...] Soveedulasiin zygees: ilçen teleelegçe nek. Dovg kudaldaanii teleelegçe nek. Ostroovski gegçed gar tabin

Doogovoroo batalsanii syyleer, kudaldaanii kelceegi ar gaar şiidkesenii dasaramda kojor taliin amarçalgiigi karilcaz kur baDvgaleevski bol uul doogovor kadaa gancakan kuda maanii udka çanartai bişe, karin ulas teriin udka çanartai b men Fraanca soveed ulasuudiin koorondoki karilcaanii det sanii şine yje men bolno geze temdeglecegeebe.

Tyynii udaa nek, Dovgaleevski bol zurnaliistanuudiigi şine doogovoriin ekonoomigiin udka çanartai bolkiin kamta ca ba SSSR ulasiin koorondoki karilcaagi ergedkeke jabada geze medyylsen ba men doogovor bol ulas koorondiin ek giin karilcaagi ulam ergezyylen, tyyniigi ulam jikeer beki arga çadabari olgoson tyryyşiin yje geiçe geze kelebe. Basa leevski bol ene doogozor kadaa ulas teriin udka çanartai zebken Fraanko Soveed ulasuudaar yle baran karin tvyniig k kereg bol Fraanca ba SSSR bolon byke delekein ebte a baidaliigi bekizyylkiin çanartai baika juma gebe.

Doogovor bol 2 salabaritai juma geze tuskai medeecen nii salabarinuudiin kadaa ekonoomigiin talaar bol soveed tamoozinii tarifiin deede kemzee ba men Fraancada suuga iin kudaldaanii teleelegçiin staatydiigi ilgabarilka erkiigi eke baika.

Byke Francuuziin keblel soninuud bol tus doogovor [...] jabadaliigi Fraanca ba SSSR iin koorondoki kudaldaanii ka bekizyylke udka çanarta. geze karana.

„GAVAS„ medeeceke. „Fraanko—SSSR iin kudaldaanii vor batalsan jabadal bol Fraanko SSSR kojoriin beje bejee lolcoko ygein tukai paagta batalsanii daraa Francuuza ba ulas koorondiin ebte karilcaanii ba beje bejee itegelceke jal e gezen bekizeze baisanii kojordugaar yje bolno geze te be. Men Doogovor bol tus ulasuudiin koorondo odoo ş idkegdeedyi baigaa admosfeeriigi togtoon şiidkeze ebte b baiguulka kereg men„ geze temdeglesen baika.

„Zyrne endiystrijel“ gegçiin temdeglekeni, „doogovor bal cuuza ulasaas Soveediin delgyyr deere gargaka zyiliigi nilee keke jabadaliigi kangana“ geze tendeglezei.

„Pti Parizjeen“ gedeg kudaldaanii ba aza yiledberiiin Loraan Einaak gegçees keblel soninii teleelegçed medyylkede iin zeelilgiin çadabaritaini arcaşagyi geseniini tendeglen biçe

Gadana keden olon sonin biçegyyd bol, Fraanciin zas zar oiriin cagaa Moskvaada baigaa ilçeniigee dergede kud ataaşa baiguulna geze tendegien biçecegeeze baina.

Aldarta zurnaliist Zaygervein gegçe „Parisyatra“ biçeke doogovoriigi batalsan jabadal bol Soveediin tavaar bol ima liceenzeer Fraanca ulasta gargagdaza baika josotoi g. m, g liin caadtai garsan SSSR te ajagyi baidaliigi usadkakiin olgozo egebe“ geze biçebe.

Men Zayarveinii n temdeqlekeni, uul doogovoriin ekeno udka çanartaini damzag ygei baikani caadtai Fraanca ba S siin beje bejedee dobtololcokogyin paagta batalsanii syyl kudaldaanii doogovor batalsani byriç onco çukala ulas teri çanartai bolko baina geze temdeglebe.

Deede-Yde kotiin namiin XVI-dugaar konfireenca deere nek. JIRBAANOVIIN kelesen iledkel

(3-deki niuuriin yrgelzelel)

ke, manai yndesenii biçeg zokiooldo leenin-staalinii teoriiigica uq teryylke jabadalnuud bol soveed zasagta Buriaad oronii] sociliisbaiguulaltiin froontodo gol çukala asuudalnuud bolko azai.

Yndesenii foormotoi, socialiis çanartai yndesen sojoliigi rebteryylke jabadal bol nen tyryynde, proletaarnariin internacionaliin sojoliigi nebteryylke ba kegzyylke jabadal men. Iime tula byrzyilig nacionaliizmiigi esergyycen proletaarnariin internacionaliizmiin teleө temeceke temecel bol teooriin froont deere azallaza baigaa kedelmeriçediin gol zorilgo men bolno.

Eneentei kamta namiin emki baiguulga dotorki eldeb tereliin kelberilten, leeninii yndesenii bodolgiigi jabuulka keregte ilangajia baruunii oportuniizm ba „zyynii“ alas karailganuudiigi gargaka jabadalnuudtai temeceke temecelde sanal bodoloo kurcadkan tabilgyi baiza jaabaç bolko ygei.

Iime tula, buriaad yndesetende byrzyilig zyil baikagyi, anginuud ba angiiin temecel ygei geze keledeg, buriaadiin nojod niudargaçuud ba lamanariin aruul, kapitaalta baidaliin emeneki feodaal ba kagas feodaaliin karilcaanuudiin ylegdelnyyd toodog oişoodog ygei, otog josonii baidaliigi saişaan şetedeg eldeb tereliin teoorinuudtai ton eris şuud temeceke keregtei.

Gancakan ynekeer leeninii kaadranuudiigi beledkebel, ene kaadranuudaa maarks-leeninii joscor kemyyzyyibel, alibaa jamarç foormoor yzegdeze bykii nen tyryyn odoo yjede gol ajuul bolko jike orosiin şoviniizm ba buriaadiin nutagiin byrzyilig nacionaliizmtai eris şuud temeceketei kamta yndesenii asuudaliin talaar nam dotor yzegdeze baigaa eldeb tereliin kelberilnyydte eerigee şyymzelke şyymzeleliin galiigi tabibal, bide bol Buriaadmongol oroniigi kozomdoson respyybl.ke baisanaasani azakui ba sojol gegeereliin talaar tyryy respyyblike bolgozo çadaka bainamdi. Buriaad oroniigi Kolbooto ulasiin tyryy jabasan respyyblikenyyd ba mozonundiin negen bolgokiin tukai manai ende kiisen iledkel dotoroo nek. Raazumoviin egsen loozuniigi, neked bide gyicedkeze çadakabdi geze sananam, Buriaad oronii gyicedkesen aguu jikeken amzaltanuud bol enyynii barimta bolkq baina, edenii tukai bi ileekeliingee ekinde jarisan bainab.

Ene bol erkim bolşoviig ba nek. Staalinii şabinariin negeni bolko nek. Raazumov tyryytei Kizkomiin ba nam ba olon ulasiin proletaarnar kojoriin erkim kairatai sanagdaka udaridagça nek. Staalin tyryytei BK(b) Niin TKiin udaridalga doro jabaza buriaad monuoliin bolşoviiguud ba nen tyryynde tyynii tyryyn jabasan kubini bolko kotiin namiin emki baiguulgiin leeninii yndesenii bodolgiin telee eris şuud ba çanga temeceze çadaka baisanii barimtani bolog.

Manai namiin leeninii yndesenii bodolgo mandag!

Типография ГЖИ Бурлит № 263